

Уставниот суд изгубен во судските реформи

Февруари 2018

*Гледиштата изразени во овој извештај се на авторот
и не нужно ги одразуваат гледиштата на Фондацијата
Конрад Аденауер и Институтот за демократија
“Социетас Цивилис” - Скопје.*

ИМПРЕСУМ

Наслов: Уставниот суд изгубен во судските реформи

Издавач: Фондација Конрад Аденауер во Република Македонија
Институт за демократија „Социетас Цивилис“ - Скопје

Автор: м-р Денис Прешова

Рецензент: д-р Иван Дамјановски

Лектура: Винета Огненоска

Дизајн и подготовка: Владимир Барлакоски

Публикацијата може бесплатно да се преземе на:

<http://www.kas.de/mazedonien/>

<http://www.idscs.org.mk>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

342.565.2.047(497.7)

ПРЕШОВА, Денис

Уставниот суд изгубен во судските реформи : Електронски извор / [автор Денис Прешова]. - Скопје : Институт за демократија Социетас Цивилис - (ИДЦС), 2018

Начин на пристап (URL): <http://www.kas.de/mazedonien/>

Начин на пристап (URL): <http://www.idscs.org.mk>. - Текст во PDF формат, содржи 17 стр.

- Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 15.02.2018. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4775-33-1

а) Уставен суд - Реформи - Македонија

COBISS.MK-ID 106207498

УСТАВНИОТ СУД ИЗГУБЕН ВО СУДСКИТЕ РЕФОРМИ

м-р Денис Прешова¹

Вовед

Уставните судови се посебни уставни органи кои како ексклузивна надлежност, предвидена со уставите, ја имаат контролата над уставноста. Како резултат на оваа нивна значајна улога во уставните и политичките системи тие преставуваат еден од клучните елементи на новиот конституционализам кој ја замени доминантната парадигма на парламентарната супрематија во процесот на демократизирање на поголем дел од државите во Европа.² Новиот конституционализам како доктрина на правно ограничување на власта, односно практикувањето на државната власт, вклучувајќи го и судството, предвидува дека истото треба да се врши во согласност со Уставот, што ќе биде контролирано од страна на посебно за оваа цел формирана институција, уставен суд.³ На овој начин, преку новиот конституционализам и воведувањето на уставното судство, се воспоставува соработка но и една форма на контрола над судството кое има за цел да го обезбеди доследното почитување на Уставот, а со тоа и на владеењето

-
- 1 Авторот е асистент по Уставно право и Политички систем на Правен Факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
 - 2 Alec Stone Sweet, ‘The politics of constitutional review in France and Europe’, 5 International Journal of Constitutional Law 2007, стр. 74
 - 3 Ibid.

на правото. Токму, од овој аспект уставното судство е значајно за функционирањето на редовното судство, кое иако често се перцепира како „најмалку опасната гранка“⁴ на власта, сепак не е имуно на недоследности и непочитување на супрематијата на Уставот, и следствено на принципот на владеење на правото, можат да остават длабоки последици. Ваквата форма на надворешна контрола над судството е сосема оправдана имајќи го предвид институционалниот дизајн и улогата на уставните судови - која не би требало негативно да влијае на независноста на судството. Напротив, на овој начин се зајакнува почитувањето на владеењето на правото.

Имајќи ја предвид ваквата улога на уставните судови сосема легитимно се поставува и прашањето за улогата на Уставниот суд на РМ во светло на отпочнатите реформи во судството и донесената Стратегија за реформа во правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година, со Акциски план (во понатамошниот текст Стратегија).⁵ Во оваа смисла, и покрај тоа што постојат мноштво на прашања за кои би требало да се дискутира во однос на неопходните реформи на Уставниот суд кои изискуваат многу повеќе простор,⁶ оваа анализа ќе се осврне на потенцијалното позитивно влијание кое Уставниот суд би можело да ја има врз судството. Имено, правилното конципирање на надлежностите и постапките пред оваа институција може значително да ја осигура и подобри адекватната контрола на уставноста и владеењето на правото во однос на постапувањето на редовното судство. За таа цел, накусо

4 Alexander M. Bickel, *The Least Dangerous Branch: The Supreme Court at the Bar of Politics* (Yale University Press 1986).

5 Стратегијата е достапна на <http://www.pravda.gov.mk/resursi.asp?lang=mak&id=14>

6 За дел од нив види повеќе во Денис Прешова, „Реформи на Уставниот суд или реформа на свеста?“ во *Реформа на институциите и нејзиното значење за развој на Република Македонија*, МАНУ, Скопје 2009, стр. 171-202.

ќе бидат разгледани три прашања поврзани со уставното судство во контекстот на судските реформи. Прво, ќе се разгледаат досегашните неуспешни обиди за реформи на Уставниот суд, вклучително и изоставувањето на прашањата поврзани со оваа институција од конечната верзија на Стратегијата. Второ, уставното судство ќе се разгледа од аспект на (не)постоењето на ЕУ стандарди кои треба да се транспонираат во домашниот правен поредок во пристапниот процес кон ЕУ. Трето, ќе бидат предочени две надлежности на Уставниот суд кои мора да бидат сериозно третирани и унапредени во иднина во контекстот на реформите на судството со цел овозможување конечно овој суд да одигра значителна улога во подобрувањето на состојбите во овој сегмент и пошироко.

Неуспешните обиди за реформи на уставното судство во Република Македонија

Уставниот суд на Република Македонија (Уставниот суд), без какво било двоумење може да се констатира, е најнереформиранта институција во Република Македонија. Почнувајќи од 1991 година, кога врз основа на одредбите од Уставот на РМ се формираше Уставниот суд, до денес оваа институција не претпрела никакви суштински измени, тука исклучувајќи ја уставната интервенција во однос на составот на судот.⁷ Имено, Уставниот суд, и покрај бројните промени во целокупниот уставен и политички систем во изминативе години, сè уште функционира според истите уставни одредби од 1991 година и Деловникот на Уставниот суд од 1992 година. Досега имаше три релативно сериозни

7 Член 109 став 2, изменет со Амандман XV, Устав на Република Македонија.

обиди да се воведат некакви реформи во уставното судство.

Првиот обид, иако сосема површен, за некакви измени во однос на оваа институција се оствари во контекстот на пошироките уставни измени во 2005 година. Како дел од тогашните судски реформи, кои беа иницирани со уставните амандмани, беше иницијално предвидено донесување на амандман кој требаше да создаде уставна основа за законско регулирање⁸ на материјата поврзана единствено со видот на одлуките на Уставниот суд, нивниот ефект и извршување. И покрај сугестиите и охрабрувањето од Европската комисија за демократија преку правото при Советот на Европа, попозната како Венецијанската комисија, за поамбициозен пристап во однос на овој уставен амандман сепак во последен момент Владата на РМ се предомисли и не го стави во собраниска процедура, и на тој начин беше испуштена можноста за подобрување на состојбите околу Уставниот суд.⁹

Вториот обид се случи во 2014 година кога со тогаш предложените уставни амандмани се предвидуваше проширување на корпусот на права и слободи за кои Уставниот суд ќе биде надлежен да ги штити. Покрај ова, со уставните амандмани се предвидуваше и воведување на

8 Уставот на РМ е единствен по тоа што за разлика од сите други уставни во Европа кои имаат воведено уставни судови не предвидува уставна основа за законско регулирање на различни аспекти поврзани со Уставниот суд. Види член 113, Устав на РМ и Lucas Prakke и Constantijn Kortmann (yp.), *Constitutional Law of 15 EU Member States* (Kluwer 2004) Constantijn Kortmann, Joseph Fleuren и Wim Voermans (yp.), *Constitutional Law of 10 EU Member States: The 2004 Enlargement* (Kluwer 2007).

9 Види European Commission for Democracy through Law – Venice Commission, *Opinion on Draft Constitutional Amendments Concerning the Reform of the Judicial System in “The Former Yugoslav Republic of Macedonia”*, CDL-AD(2005)038, пара. 66, кој се однесува на тогаш предложениот Амандман XXXIV.

можноста Уставниот суд да одлучува по жалби на одлуки на Судскиот совет на РМ во однос на изборот, разрешувањето или утврдувањето на дисциплинска одговорност на судиите и претседателите на судовите.¹⁰ Повторно, од страна на Венецијанската комисија беа упатени одредени сугестии и препораки, но овие уставни амандмани никогаш не беа донесени поради политички причини кои доведоа до блокирање на собраниската постапка за донесување на амандманите.¹¹

Третиот, повторно неуспешен, обид за некакво придвижување по ова прашање се наговести во првичната верзија на Стратегијата во која повторно беше предвидено проширување на предметот на уставната жалба на поголем број на права и слободи предвидени со Уставот.¹² Од причини кои не беа докрај образложени, во конечната верзија на Стратегијата не постои ништо поврзано со реформи на Уставниот суд. Останува нејасно дали тоа се должи на постоење на намера за донесување на посебна стратегија за ова или не.

Во изминатиов период не можеше да се забележи никаква иницијатива од страна на самиот Уставен суд која ќе ја истакнеше потребата од каква било промена поврзана со поставеноста, статусот, надлежноста или некој друг аспект од функционирањето на оваа институција. Со вакво ниво на изолираност на Уставниот суд¹³ и комодитет кој

10 Предлог Амандман XXXIX на Уставот на РМ.

11 Venice Commission, Opinion on the seven amendments to the Constitution of “The Former Yugoslav Republic of Macedonia” CDL-AD(2014)026, para. 78-95.

12 Член 110 ст.1 ал.3, Устав на РМ.

13 Со оглед на неговата издвоеност од останатите три власти, но често и со самонаметаната изолација често е далеку од очите на јавноста и многу ретко е предмет на некаква анализа или дебата. Дури и последниот избор на новите уставни судии во Собранието не наиде на никаква јавна дебата иако постојат сериозни причини за такво нешто.

го уживаат уставните судии¹⁴ не нè ни чуди тоа што нема никакви иницијативи од оваа институција. Функцијата уставен судија често се перцепира дека овозможува продолжување на работниот век над општиот законски лимит, мирно дочекување на пензија без преголеми анагажмани во деветгодишниот мандат или пак доволно време за обмислување и подготвување на следните чекори во остварувањето на личните амбиции за понатамошната кариера во државата или во странство. Поради тоа не смее да се чека на Уставниот суд бидејќи е повеќе од очигледно дека се потребни суштински и добро обмислени реформи во најбрз можен рок.

ЕУ стандарди и уставното судство во пристапниот процес

Во процесот на пристапување на РМ во ЕУ како еден од неопходните услови се истакнува транспонирањето на ЕУ стандардите во националната институционална и правна рамка. Додека судството е поставено како еден од

14 Во однос на обемот на работа кој уставните судии го имаат во текот на годината интересно е да се споредат податоците со некои држави од регионот. На пример, Уставниот суд на РМ во 2016 година имал вкупно 265 предмети во работа од кои 161 биле завршени, додека во истата година биле примени 181 предмет. Подетално за овие податоци види Преглед за работата на Уставниот суд на Република Македонија за 2016 година, Уставен суд на Република Македонија, достапно на: <http://ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf>. Во споредба со оваа состојба, Уставниот суд на Црна Гора во 2016 година во работа имал 2594 предмети од кои 1163 биле завршени, додека во оваа година 988 предмети биле примени. Подетално за овие податоци види Statistički pregled rada Ustavnog suda: Za period od 1. januara 2016. do 31. decembra 2016.godine, Ustavni sud Crne Gore, достапно на: <http://www.ustavnisud.me/upload/praksa.html>

врвните приоритети во рамките на овој процес, прилично е нејасно каков е статусот и значењето на уставното судство во рамките на процесот на пристапување.

Интересно е да се забележи дека ЕУ во своето право (acquis) воопшто нема стандарди во однос уставните судови. Дури и во преговарачкото поглавје 23 не се посочуваат било какви европски стандарди кои ЕК бара да бидат транспонирани во домашната институционална и правна рамка на земјите кандидати за членство. Така што, процесот на пристапување не бара нужно преземање на некакви чекори во поглед на реформите на уставните судови. Иако Советот на Европа има детално развиени стандарди, сепак во овој случај, а различно од редовното судство, ЕК не се повикува на истите и не ги вметнува во пристапниот процес. Исто така, во рамките на годишните извештаи на ЕК за земјите кандидати за членство во ЕУ, често прашањата поврзани со нивните уставни судови, доколку воопшто се нотирани, се во делот посветен на судството и истите се адресирани преку спорадични коментари за одредени состојби или одлуки, најчесто без конкретни препораки.¹⁵ Можеби ваквиот став во ЕУ е резултат на тоа што уставните судови се често, иако во голема мера неточно, перцепирани како пречка во понатамошната и подлабока интеграција во рамките на ЕУ.¹⁶

Од друга страна, уставните судови не се неодминлив

15 Види на пример, годишен извештај на ЕК за Македонија за 2016 година стр. 16, за Србија за 2016 година стр. 64, за Црна Гора за 2016 година стр. 56, за Албанија за 2016 година стр. 13-16.

16 На пример, уставните судови во контекстот на ЕУ се перцепираат како „кочничари“ или „Bremser“. За повеќе види Tomas Giegerich, Zwischen Europafreundlichkeit und Europaskepsis – Kritischer Überblick über die bundesverfassungsgerichtliche Rechtsprechung zur europäischen Integration, 1 Zeitschrift für Europarechtliche Studien 2016, стр. 5-47.

дел на уставните и политичките системи. Имено постојат држави кои не го познаваат уставното судство ниту пак заштита на уставноста од страна на редовното судство, а сепак се класифицираат како напредни уставни системи и развиени демократии.¹⁷ Но, истакнување на причината дека уставните судови не се задолжителен елемент на институционалната структура на дел од земјите-членки на ЕУ и дека поради тоа ЕК не утврдува стандарди кои треба да бидат транспонирани воопшто не е издржано. Сосема спортивно на ова, уште е поголем бројот од земји-членки кои немаат воведено ниту силен судски совет, нешто што како модел се промовира од страна на ЕК.

Како резултат на отсуството на условеност од ЕУ во пристапниот процес се чини дека реформите на уставното судство се ставаат на спореден колосек при тоа несфаќајќи или потценувајќи ја важноста на истото во контекстот на реформите на редовното судство. На овој начин се забележува дека институциите на власта во РМ реформите на редовното и уставното судство ги перцепираат, пред сè, низ призмата на стратешките политички цели и интереси, а не толку водени од суштинските интереси на граѓаните и унапредувањето на темелните вредности врз кои почива уставниот поредок. Ваквото површно и краткорочно разбирање на реформите е совршен рецепт за неодржливост на реформските чекори на среден и долг рок бидејќи суштинските проблеми не се адресираат на соодветен начин и поради вистинските причини.

17 Во нив спаѓаат Обединетото Кралство и Холандија.

Уставниот суд и редовното судство

Конвенционалата перцепција и констатација дека уставните судови се институции кои се различни и надвор од редовното судство никако не смее да упати на заклучокот дека меѓу нив нема и не смее да постои некаква поврзаност. Имено, како резултат на ваквата позиционираност на уставните судови многу често се претпоставуваше постоење на дуалитет и паралелизам помеѓу уставните судови, кои имаат ексклузивна надлежност да ја гарантираат уставноста, и редовните судови - кои се задолжени да ја штитат законитоста.¹⁸ Но, ваквото видување не само што е спротивно на современите текови во уставното судство туку е спортивно дури и на ставовите на идејниот творец на централизираниот модел на контролата на уставноста, Ханс Келзен.¹⁹ Тој уште од самиот почеток ја предвидуваше поврзаноста меѓу уставните и редовните судови преку постапката на конкретна контрола на уставноста покрената по повод постоечки и тековен судски предмет пред редовните судови.²⁰ Поради тоа, денес не постои устав во Европа кој не ја предвидува конкретната контрола на уставноста покрај апстрактната како надлежност на уставните судови.²¹

Покрај оваа процедура, многу често е застапена и надлежноста на уставните судови за заштита на правата и слободите преку институтот уставна жалба односно тужба.

18 Frank I. Michelman, 'The interplay of constitutional and ordinary jurisdiction' во Tom Ginsburg and Rosalind Dixon (уп.) *Comparative Constitutional Law* (Edward Elgar 2011) стр. 278-298.

19 Hans Kelsen, 'On the Nature and Development of Constitutional Adjudication' во Lars Vinx (уп.), *The Guardian of the Constitution: Hans Kelsen and Carl Schmitt on the Limits of Constitutional Law* (CUP 2015) стр. 65.

20 Ibid.

21 Maartje de Visser, *Constitutional Review in Europe: A Comparative Analysis* (Hart 2014) стр. 133.

На овој начин уставните судови се јавуваат и во улога, на еден вид, инстанциони судови кои одлучуваат во последен степен исклучиво за уставни прашања, поточно, за евентуалното прекршување на правата и слободите на подносителот на уставната жалба, воедно, и со постапувањето и одлучувањето на редовните судови.²²

Во правниот поредок на РМ се предвидени двете надлежности и постапки пред Уставниот суд²³ со кои тој може да врши контрола и да влијае врз работењето на редовните судови во насока на заштита на уставноста и на уставните права и слободи. Но, конкретната контрола и уставна жалба се тотално неефикасни и неефективни. Имено, до Уставниот суд од 1991 година не е пристигната ниту една иницијатива со прелиминарно прашање за уставност на правен акт поднесена од страна на редовен суд во повод постапка која се води пред истиот. Од друга страна, во досегашната пракса Уставниот суд констатирал повреда на уставно загарантирано право или слобода со донесување на одлука во само еден случај.²⁴

Ваквите поразителни состојби се должат на серија фактори и причини. Кога станува збор за конкретната контрола и покрај постоење на јасна одредба во член 18 од

22 Подетално за ова види *ibid.* стр. 385-392.

23 Конкретната контрола е предвидена со член 18 од Законот за судовите, Службен весник на РМ бр. 58/06, 35/08 и 150/10. Ваква можност, теоретски, постоеше и пред донесувањето на оваа законска одредба поради постоење на *actio popularis* во однос на апстрактната контрола, односно можноста секој да поднесе иницијатива до Уставниот суд врз основа на член 12 од Деловникот на Уставниот суд.

24 Податоците се добиени од Уставниот суд по поднесено барање за пристап до информации од јавен карактер заведено под Бр. 22/17/3 од 11.07.2017 година. Се работи за одлука во предметот У. бр. 84/2009 од 10.02.2010 година.

Законот за судовите,²⁵ судиите очигледно не се подготвени и не сакаат истата да ја користат, а Уставниот суд не презема никакви чекори да ги поттикне.²⁶ Ова се должи, во основа, на три причини. Првата причина е поврзана со тоа што оваа постапка пред Уставниот суд може да ја одолговлечи судската постапка поради која е можно редовните судии да изгубат поени при оценувањето на нивната работа од страна на Судскиот совет со оглед на тоа што релевантните закони не предвидуваат ваква ситуација во однос на оценувањето. Втора причина секако може да се бара во тоа што освен споменатата законска одредба не постои ниту една друга правна норма која ја регулира постапката поврзана со иницирање на конкретна контрола на уставноста од страна на редовните судови. Дури и самиот Деловник на Уставниот суд воопшто не предвидува ваква можност и на тој начин наведува на заклучок дека евентуално такво барање или иницијатива од редовните судови ќе биде процесирани како и секоја друга иницијатива за апстрактна контрола на уставноста. Трета причина може да биде отсуството на авторитет и углед на Уставниот суд во очите на редовните судии поради што тие не сметаат дека треба да му се обраќаат. Се разбира, тука големо влијание игра и тоа кој сè се бира за уставен судија имајќи предвид дека не постојат прецизни и објективни критериуми за избор на уставните судии.²⁷ Имено, сосема е разбирливо дека ако уставниот судија се

25 Последните предложени измени и дополнувања на Законот за судовите како предлог на Министерството за правда само интервенираат во одредени недоследности на одредбата кои нема суштински да влијаат на досегашната пракса. Предлогот на Министерството за правда од 18.01.2018 година е достапен на ЕНЕР.

26 На пример, кога Уставниот суд би констатирал повреда на правата и слободите на странките во конкретен судски предмет поради непочитување на неговите одлуки или поради непочитување на член 18 од Законот за судовите тогаш и самиот би влијаел на доследното почитување на оваа обврска на редовните судови.

27 Член 109, Устав на РМ : „Судиите на Уставниот суд се избираат од редот на истакнати правници.“

истакнал како „правник“ со се освен со значаен придонес во развојот на правниот систем и правната доктрина во РМ, таквиот судија ќе најде на, во мноштвото од ситуациите оправдан отпор и потценување. Ваквата состојба и причини поврзани со конкретната контрола на уставноста сигурно делуваат демотивирачки и дестимулативно за судиите да преземат било каква иницијатива, иако ниту една од овие причини не е непремостлива пречка и не може целосно да го оправда односот на редовните судии.

Што се однесува до уставната жалба, односно барањето за заштита на слободите и правата како што се нарекува во Деловникот,²⁸ основната причина за поразителните состојби во однос на ефективноста на овој институт е што корпусот на права и слободи кои можат да бидат заштитени од страна на Уставниот суд се претесно определени, без било какво рационално објаснување за таквата селективност.²⁹ Од друга страна, го имаме недопустливото самоограничување преку традиционално застапениот ригиден текстуализам кој многу често се применува од страна на Уставниот суд во толкувањето на правните норми кои одат во насока на понатамошно стеснување на полето за дејствување на судот, оставајќи впечаток дека воопшто не е заинтересиран да ја игра улогата на заштитник на уставните права и слободи.³⁰ Како резултат на ваквото постапување, Уставниот суд во континуитет пропушта драгоцените прилики да ја развие

28 Член 51, Деловник на Уставниот суд на РМ.

29 Проширувањето на правата и слободите кои можат да бидат предмет на заштита пред Уставниот не треба да се перцепира дека ќе создаде проблем од аспект на ефикасноста на постапката пред Уставниот суд бидејќи постојат серија на процедурални мерки кои би овозможиле Уставниот суд соодветно да се справи со евентуалниот наплив на голем број на уставни жалби.

30 Во оваа смисла апстрактната контрола не може да се користи како замена за уставната жалба, пред сè, поради природата и карактерот на постапката која се разликува од онаа поведена по повод уставна жалба.

праксата и доктрината во делот на правата и слободите и на тој начин да ги поттикне редовните судови да се повикуваат на истата и директно да ги применуваат уставните одредби. Напротив, врз основа на пресудата на ЕСЧП³¹ но и други предмети пред истиот суд кои го инволвират Уставниот суд може да се очекува дека бројот на пресуди во кои Уставниот суд се посочува како прекршител на правата и слободите многу скоро ќе го надмине бројот на одлуки на Уставниот суд во кој утврдил повреда на уставните права и слободи. Во основа, оваа парадоксална состојба го рефлектира целокупното работење на Уставниот суд.

На овој начин гледаме дека штетата која се прави од ваквото тесно дефинирање и определување на конкретната контрола на уставноста и уставната жалба оневозможува ефективна контрола на уставноста, а со тоа и на почитувањето на владеењето на правото како темелна вредноста на нашиот уставен поредок. Со тоа, најголеми губитници се граѓаните бидејќи им се ускратува можност која уставотворецот ја предвидел, иако претесно, да си ги заштитат своите права и слободи пред домашните институции.³² Поради ова, на проширувањето на уставната жалба не треба да се гледа исклучиво низ призмата на ефективноста на овој правен лек во контекстот на ЕКЧП и ЕСЧП, туку, пред сè, како врвен интерес на граѓаните и потребата од конституционализацијата на правниот систем, најмногу преку праксата на редовните судови.

Имено, процесот на конституционализација на правните поредоци веќе одамна е застапен во развиените

31 ЕСЧП, *Selmani and others v. The former Yugoslav Republic of Macedonia*, Application no. 67259/14, 9 септември 2015.

32 Член 110 ст. 1 ал. 3 и член 50 ст. 1, Устав на РМ.

правни системи на ЕУ,³³ но за жал сè уште доцни во РМ, особено како последица на отсуството на значајната улога на Уставниот суд во правниот систем и неговата импотентност во промовирањето на уставните вредности преку овозможувањето и промовирањето на директна примена на уставните норми во нашиот правен систем. Овој процес на конституционализација го опфаќа пенетрирањето на уставните одредби, посебно преку оние посветени на уставните права и слободи во речиси сите правни гранки, со што се овозможува директна примена на уставните одредби но и примена на поинаков начин на толкување на правните норми од рестриктивниот текстуализам, кои се резултат на посебниот карактер на уставните норми.

Клучна последица од ваквите состојби поврзани со Уставниот суд и редовното судство е речиси непостоечката судска пракса со директна примена на уставните одредби и сè уште рудиментарно ниво на судска заштита на правата и слободите во РМ. Од друга страна, судовите не се под никаков екстерен надзор од страна на Уставниот суд во однос на почитувањето на владеењето на правото и уставноста бидејќи фактички постои и упорно опстојува ригидна дуална структура, спротивно на сите современи трендови, во која Уставниот суд нема никакви допирни точки со судовите.

33 Alec Stone Sweet, *Governing with Judges: Constitutional Politics in Europe* (OUP 2000) стр. 114-115.

Заклучок

Постојат повеќе од очигледни причини за воведување на крупни и суштински реформи на Уставниот суд, особено во контекстот на судските реформи. Неколките досегашните обиди за воведување на реформи на Уставниот суд беа неуспешни. И покрај тоа што не постои условеност од страна на ЕУ во пристапниот процес, соодветните институции на РМ мора да се водат, пред сè, од интересите на граѓаните на РМ и потребите за подобрување на состојбите во судството.

Последново треба да биде остварено преку унапредување и зајакнување на поврзаноста на Уставниот суд со редовното судство преку двете надлежности и постапки кои се водат пред Уставниот суд, конкретна контрола на уставноста и преку уставната жалба односно барањето за заштита на слободите и правата. На овој начин ќе се овозможи соработка и контрола над редовното судство која ќе биде насочена исклучиво за доследно почитување на владеењето на правото преку ефективна заштита на уставноста и законитоста и на правата и слободите во РМ.

Уставниот суд
изгубен во
судските реформи

Февруари 2018

Konrad
Adenauer
Stiftung